

AUTOBETRAY?

På tross av fokusert opplysningsarbeid fortsetter det å skje ulykker med autobelay.

TEKST **LEIV ASPELUND**

Autobelayer har i de siste årene dukket opp i flere og flere klatresentere rundt om i landet. Selv om de kan oppleves psykende ved første møte, har veldig mange klatrere etter hvert blitt fortrolige med dem. Litt for fortrolige kanskje, med tanke på de relativt mange og oppsiktsvekkende ulykkene og nestenulykkene som har hendt. Utrolig nok er den vanligste feilmekanismen at klatreren glemmer å koble seg inn. Hvordan dette er mulig er nesten vanskelig å forestille seg, for det strider mot all opplæring, erfaringer og instinkter man har som klatrer. Faktum er likevel at selv meget erfarne klatrere har gått på denne smellen.

Nettopp dette var tema for Sikre sider i utgave 138 som kom ut våren 2017. Fokuset var på denne spesielle menneskelige svikten og hvilke tiltak som kan gjøres for å forhindre at det fortsetter å skje. Tiltakene inkluderer kameratsjekk, at klatreverter ved sentrene gir opplæring i bruk av autobelay og fysiske tiltak som større sperreseil og varselplakater. Likevel, til tross for økt oppmerksomhet, fortsetter det å skje ulykker og nestenulykker. Menneskelige feil er fremdeles den vanligste årsaken, men i nyere tid har vi også sett hendelser relatert til selve autobelay-maskinene.

Autobelayer skal i utgangspunktet være overdimensjo-

nerte og i praksis ufeilbarlige, men som vi vet vil Murphys lov alltid slå til på den ene eller andre måten. Selv bevitnet jeg en gang at en klatrer falt for fristelsen til å prøve en rute litt til siden for fallinjen til en autobelay. Da han falt nær toppen fikk han en pendel som førte til at autobelay-trommelen fikk en smekk i veggen, som igjen resulterte i at et plastdeksel løsnet og deiset i bakken, heldigvis uten å treffe noen.

En mer alvorlig hendelse skjedde på forsommeren da en klatrer et godt stykke oppe i veggen oppdaget at autobelayen han var koblet inn i ikke hadde tatt inn noe slakk i det hele tatt. Båndet hang bare i en bue under ham og hadde han falt, hadde han altså gått rett i bakken. Da han ble klar over situasjonen klatret han forsiktig ned

igjen. Vel nede på bakken dro han ut mer bånd fra trommelen, først med mye motstand. Etterhvert merket han at noe slapp, og ut kom det bånd som hadde vært utsatt for kraftig mekanisk slitasje. Det pussige er at dette var bånd som aldri var ute av trommelen ved normal drift, siden han hadde trukket ut flere meter bånd enn veggens høyde. Båndet hadde med andre ord blitt utsatt for kraftig slitasje enten inne i trommelen, eller så var det allerede slitt da det ble installert.

En slik hendelse er i beste fall ubehagelig, i verste fall fatal, og det som gjør den ekstra ekkel er at det

SIKKERHET: Det skjer en hel del ulykker med autobelay-systemer, noe som er overraskende. Det handler jo bare om å koble seg inn? Her er Live Isil Håvarstein på vei opp, riktig innkoblet. Foto: Sindre Bø

som foregår inni trommelen er noe vi brukere ikke har mulighet til å sjekke. Vi er nødt til å stole blindt på at mekanismen fungerer, i motsetning til andre vanlige former for klatring hvor vi i prinsippet har mulighet til å kontrollere alle komponentene i sikringskjeden.

Den synlige delen av båndene på autobelayene, det vil si den delen som er ute av trommelen, kan også slites temmelig fort. Selv om disse båndene er overdimensjonerte, er det lite betryggende å koble seg inn på bånd utsatt for åpenbar mekanisk slitasje, og det har blitt bemerket at enkelte klatresenter har gjort en noe dårlig jobb med å passe på at disse blir byttet i tide.

Firmaet «Høyt og lavt» gjør service på Trueblue autobelay i Norge. De opplyser at det er ganske strenge krav fra produsentenes side om inspeksjon og vedlikehold. Klatresenteret skal for eksempel daglig trekke ut og inspisere båndet i sin fulle lengde. Dersom dette ikke gjøres, kan det i følge produsenten medføre at den delen

av båndet som ikke trekkes ut ved vanlig bruk strammes for mye til rundt trommelen, og båndet kan faktisk på denne måten slites fra innsiden. Dette kan forklare det slitte båndet på den allerede omtalte autobelayen.

Videre kan det i sjeldne tilfeller hende at den mekaniske fjæren som hele tiden tar inn bånd kan ryke, noe som nylig skjedde på et norsk klatresenter. Autobelayen

er ekstra utsatt for dette dersom den brukes på en vegg som er høyere enn den er sertifisert for, for da vil fjæren hele tiden jobbe på en for høy belastning. Det

må presiseres at denne fjæren ikke har noe med nedfiringen å gjøre, og dersom den mot formodning ryker når klatreren er oppe i veggen, er det ikke farlig for klatrer å slippe. Det som derimot er farlig er hvis klatrer ikke merker hva som skjer og bare fortsetter å klatre, ettersom autobelayen ikke vil ta inn mer bånd.

Bruk av autobelay forutsetter altså at man stoler på at trommelen fungerer og ikke minst at klatresenteret gjør en tilstrekkelig god vedlikeholdsjobb. Begge deler

«En mer alvorlig hendelse skjedde på forsommeren da en klatrer et godt stykke oppe i veggen oppdaget at autobelayen han var koblet inn i ikke hadde tatt inn noe slakk i det hele tatt.»

SIKKERHET: Det skjer en hel del ulykker med autobelay-systemer, noe som er overraskende. Det handler jo bare om å koble seg inn? Her er Live Isil Håvarstein på vei opp, riktig innkoblet. Foto: Sindre Bø

som foregår inni trommelen er noe vi brukere ikke har mulighet til å sjekke. Vi er nødt til å stole blindt på at mekanismen fungerer, i motsetning til andre vanlige former for klatring hvor vi i prinsippet har mulighet til å kontrollere alle komponentene i sikringskjeden.

Den synlige delen av båndene på autobelayene, det vil si den delen som er ute av trommelen, kan også slites temmelig fort. Selv om disse båndene er overdimensjonerte, er det lite betryggende å koble seg inn på bånd utsatt for åpenbar mekanisk slitasje, og det har blitt bemerket at enkelte klatresenter har gjort en noe dårlig jobb med å passe på at disse blir byttet i tide.

Firmaet «Høyt og lavt» gjør service på Trueblue autobelay i Norge. De opplyser at det er ganske strenge krav fra produsentenes side om inspeksjon og vedlikehold. Klatresenteret skal for eksempel daglig trekke ut og inspisere båndet i sin fulle lengde. Dersom dette ikke gjøres, kan det i følge produsenten medføre at den delen

av båndet som ikke trekkes ut ved vanlig bruk strammes for mye til rundt trommelen, og båndet kan faktisk på denne måten slites fra innsiden. Dette kan forklare det slitte båndet på den allerede omtalte autobelayen.

Videre kan det i sjeldne tilfeller hende at den mekaniske fjæren som hele tiden tar inn bånd kan ryke, noe som nylig skjedde på et norsk klatresenter. Autobelayen

er ekstra utsatt for dette dersom den brukes på en vegg som er høyere enn den er sertifisert for, for da vil fjæren hele tiden jobbe på en for høy belastning. Det

må presiseres at denne fjæren ikke har noe med nedfiringen å gjøre, og dersom den mot formodning ryker når klatreren er oppe i vegg, er det ikke farlig for klatrer å slippe. Det som derimot er farlig er hvis klatrer ikke merker hva som skjer og bare fortsetter å klatre, ettersom autobelayen ikke vil ta inn mer bånd.

Bruk av autobelay forutsetter altså at man stoler på at trommelen fungerer og ikke minst at klatresenteret gjør en tilstrekkelig god vedlikeholdsjobb. Begge deler

«En mer alvorlig hendelse skjedde på forsommeren da en klatrer et godt stykke oppe i vegg oppdaget at autobelayen han var koblet inn i ikke hadde tatt inn noe slakk i det hele tatt.»

HENDELSE: Dette dekelet falt av da True Blue-maskinen fikk et smell i veggen under fall. Det falt av og kunne godt ha truffet klatrere der nede. Foto: Leiv Aspelund

RIKTIG INNKOBLING: Marie Ollestad Molaug får kameratsjekk før hun skal opp i veggen. Foto: Sindre Bø

er dessverre umulig å vite med 100% sikkerhet, men som klatrer kommer man likevel langt med en årvåken innstilling og ikke minst funksjonstest. Flere har som fast rutine å ta et prøvefall 1-2 meter over bakken hver gang de kobler seg inn i en autobelay, eller i alle fall dra ut en meter slakk etter innkobling for å se at trommelen trekker inn til det er stramt i sela før en starter klatring. Et eksempel til etterfølgelse.

Som eksemplene ovenfor viser, er ikke autobelayer immune mot mekanisk svikt. Likevel må vi ikke glemme at brukerfeil er den definitivt vanligste feilkilden. Det er ikke godt å si om tiltakene som har blitt gjort de siste årene har hjulpet, men siden folk fremdeles gjør den samme banale feilen, kan man i hvert fall ikke si at man er i mål ennå. Derfor kan det ikke gjentas ofte nok hvor viktig det er å alltid sjekke at man er riktig koblet inn før man klatrer, enten det gjøres med selvsjekk, kameratsjekk og/eller med en funksjonstest.

Med de relativt mange og oppsiktsvekkende hendelsene med autobelayer kan man nesten bli fristet til å spørre seg om det er verdt risikoen. Er vi bedre tjent uten hele systemet? Da kan det være nyttig å se litt på statistikk fra NKFs ulykkesregister. I hele 2017 og de første 7 månedene av 2018 er det rapportert bare 6 hendelser hvor autobelay har vært involvert. I samme periode finner man

hele 60 hendelser for vanlig led- og topptauklating innendørs. Som alltid er det nok store mørketall i begge kategorier, men det er likevel soleklart langt flere hendelser ved vanlig klatring. Nå er det nok riktignok også langt flere som klatrer på vanlig måte enn med autobelay, og tallene på hendelser burde vært justert i forhold til eksponeringstid. Det har vi dessverre ikke datagrunnlag for å gjøre, men jeg mistenker likevel at svaret ville blitt at klatring med autobelay i hvert fall ikke er farligere enn vanlig klatring.

Autobelayer har på kort tid blitt meget populære treningsverktøyer og all erfaring tilsier at de har kommet for å bli. Dessverre tilsier også all erfaring at de kommer med en dose risikopotensial på kjøpet, et risikopotensial det har vist seg vanskelig å få bukt med. Som klatrere er vi nødt til å legge bak oss holdningen om at det bare er å kalke opp, og så fikser autobelayeren resten. Sikringssystemet krever minst like stor årvåkenhet som alle andre former for klatring, både fra oss som klatrer og fra klatresenterne. Det er, som vi har vært inne på, en rekke ting som kan feile, men de aller fleste hendelsene kunne likevel vært unngått om alle bare husket på denne ene enkle setningen:

Sjekk at du har koblet deg riktig inn!